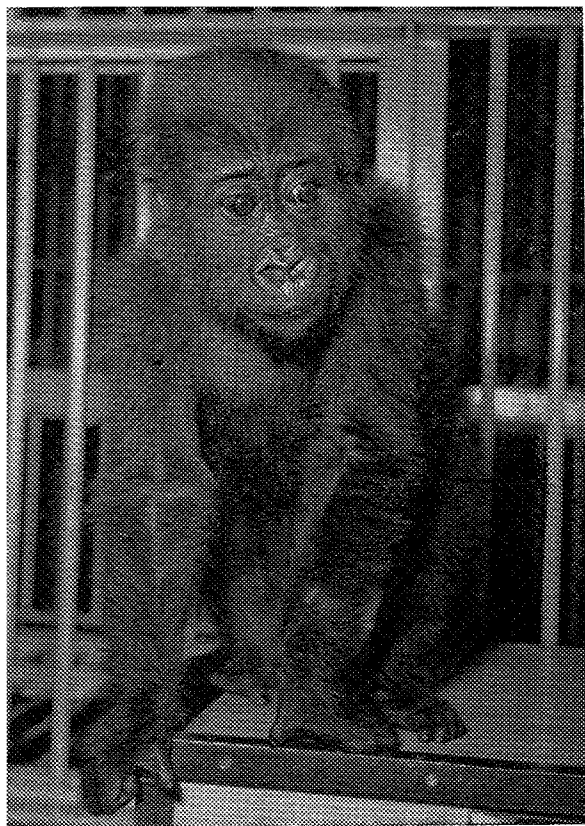

MENS en Wereld

Verontrustende symptomen

Verwante lezers, ik kijk u doordringend en vol vertrouwen aan, want volgens een verkiezingspamflet van de K.V.P. ben ik een humanist. Ik spreek geen kwaad, ik zie geen kwaad en ik hoor geen kwaad. U doet dat blijkbaar ook niet, verwante lezers. Wij spreken dus van gelijke tot gelijke. Die mannen van het pamflet spreken blijkbaar kwaad, zien kwade dingen en horen kwade dingen. Maar zij stammen ook niet af van mijn soort. Zij zijn een apart soort. Een heel apart soort. Blijkbaar een soort dat kwaad spreekt en hoort en ziet. Zij hebben hun naasten lief maar wij behoren daar niet toe, wij zien alleen apenliefde, die dood drukt. Mijn gevoel van apelijke waardigheid komt in opstand tegen dit pamflet maar ik wind mij niet op, ik krab eens wat en eet een nootje en verheug mij erover dat al die pamfletten-schrijvers achter de tralies lopen. Ik zie ze dagelijks langs komen, de verwaande niet-apen. En al blijven ze laag bij de grond, ik zie hun billen in hun broeken, en al dragen zij gouden ringen, ze blijven lelijke dingen. Wat zij niet weten is, dat — onzichtbaar voor hen — in hun kringen familieden van mij leven, die als het nodig is mij waarschuwen voor hun fratsen. Als die schrijvers voor mijn kooi staan en mij er tussen willen nemen, komt er al gauw zo'n aap uit hun mouw en die knipoogt tegen mij. Dan weet ik, wat ik er van denken moet. Wat ben ik blij dat ik tot u behoort. Ik ben een aap en doe wat apen behoren te doen, u bent aap-mensen en u doet wat mensen behoren te doen. Ik trek geen kleren aan en zwijg en begrijp en u trekt wel kleren aan en spreekt geen kwaad. Broeders reik mij de hand, wij begrijpen elkaar.

Wij apen hebben geen partijen. Wij oordelen zelf, wij apen elkaar wel na maar wij zijn geen massa-apen. Ook daarin vinden wij elkaar. Verwante lezers, ik ben nog jong, ik kan niet zo goed uitdrukken wat ik in mijn apenhart voel. Ik kijk u alleen maar vol vertrouwen aan. Niets apelijks is mij vreemd, ik voel met u. Ik groet u vol begrip. Wij proberen geen kwaad te spreken en wij hebben vertrouwen. Dag medeschepselen.

De eerste symptomen van de verkiezingen voor de Tweede Kamer, die ons volgend jaar wachten, zijn niet verheffend. Zij tonen een vergaande overschrijding van wat achtbare mensen in het staatkundig verkeer oorbaar achten en moeten worden aangemerkt als uitingen van geesten, die zich nog niet hebben kunnen ontworstelen aan de kolk van politiek vuil, die de laatste tientallen jaren te velen uit klaarder stroom heeft gezogen.

Humanisten is niets menselijks vreemd; zij hebben begrip voor alle menselijke strevingen en strubbelingen. Dit wil niet zeggen, dat zij alle dwalingen met de mantel der liefde willen of kunnen bedekken doch wel, dat zij begrijpen hoe mensen in strijdpositie soms paden gaan die zij later zelf als dwaalwegen erkennen. Zij beseffen daarom, dat verkiezingsacties de geesten sterk kunnen verhitten, soms zelfs — men vergeve ons het beeld — doen overkoken. Het is bekend, dat menigmaal politieke tegenstanders, die elkaar tijdens de campagnes voor vertegenwoordigende instanties tot op de rand van het toelaatbare hebben bestreden, als het vuur is gedoofd elkaar vergevengszind de hand reiken. Harde woorden, felle beschuldigingen, vuurspattende speeches, onzuiver gericht licht op elkanders bedoelingen en dergelijke zaken schijnen tot dit soms ietwat zonderlinge spel te behoren. Men kan daarmee vrede hebben — zij het dat 't enkele keren moeite kost — als tijdens dit spel uiteindelijk in de tegenstander tóch de mens en diens goede bedoelingen wordt erkend. Aanvaardt men deze regel niet, bestrijdt men de eerbare politieke tegenstander te vuur en te zwaard met de bewuste bedoeling, hem te bekladden, hem als „de schurk” uit de ouderwetse politieke draak aan te merken en winst te boeken ten koste van andermans goede naam, dan randt men in die tegenstander de mens aan en is het plicht van de humanist daartegen zijn stem te verheffen.

Deze woorden moeten wij uiten, omdat wij tot onze spijt hebben waargenomen dat bepaalde lieden nú al — terwijl de verkiezingen nog in zo ver verscheid liggen — niet schromen hun politieke tegenstanders met verdachtmakingen te lijf te gaan. Die verontrusting is enigszins getemperd omdat zelfs in de kring van hen, die schuldig zijn aan deze wandaden, scherpe protesten tegen die strijdwijze zijn gerezen. Dit is verheugend, maar kan niet onze verontrusting geheel wegnemen. Wij vragen ons in ernst af, het oog gericht op het recent, beschamend verleden: „Tot welke excessen kan volgend jaar de verkiezingsstrijd voeren als hij wordt geleid door lieden die tot dergelijke uitwassen in staat blijken?” Ieder die tracht deze zaken objectief te zien zal moeten erkennen dat dergelijke strijd, nú nog met te scherpe pen gevoerd, het gevaar in zich bergt te ontaarden in een op de vuist of zelfs met wapens. Het zou niet de eerste keer zijn, dat zo iets geschiedt. En wat dááruit spruit vraagt helaas in deze decennia niet om nadere toelichting.

Uiteraard is het niet onze bedoeling ons direct te mengen in de acties, die de politieke partijen de komende maanden zullen voeren. Wel achten wij — die in onze beginselverklaring uitspreken „de mens als enkeling en als lid van de samenleving in zijn menselijke waarde te eerbiedigen” — het onze plicht alle politieke partijen te wijzen op deze ontsporingen, die voorbeelden zijn van een volkomen verwerpelijke strijd van mensen tegen mensen. Wij hopen, dat alle partijen, zelfs bij toenemende politieke opwindings, in haar tegenstanders eerlijk strevende mensen blijven zien en hen als zodanig behandelen. In het belang van onze gehele Nederlandse samenleving, maar bovenal in ieders eigen belang, opdat zij later niet met verachting moeten terugzien op wat zij ooit de ander hebben aangedaan.

J. v. S.

KRITISCH ALLERLEI

„Wanneer men, zoals de humanist, uitgaat van eerbied voor de mens en zijn persoonlijkheid, moet men trachten dit principe op de verschillende levenssterren te verwezenlijken.

Allereerst in het gezin, waar de ouders enerzijds de vrije ontplooiing van jonge krachten liefdevol gadeslaan en slechts daar ingrijpen, waar eigen of het leven van anderen in gevaar komt maar er anderzijds naar streven moeten, om opgroeiend leven dienstbaar te maken aan de belangen van de groep. Verder op school; wat zich tegenwoordig aandient als onderwijsvernieuwing is in wezen het door en door humanistisch streven, om het kind, dat in zijn ontlukkende menselijkheid wordt bedreigd door veel te grote klassen, een star en verouderd programma en een verouderde didactiek, meer mogelijkheden tot vrije ontplooiing te geven, in gemeenschap met anderen.

In het arbeidsproces wordt de mens in zijn waardigheid bedreigd, als hij wordt aangezien voor een verlengstuk van de machine en ook hier dient het humanisme naar wegen tot verbetering te zoeken. In de politiek moeten de burgers er gezamenlijk naar streven het gemeenschapsleven te doen functioneren, hetgeen voor de humanist zal betekenen, dat hij, overal waar de mens in zijn menswaardige wordt bedreigd op de bres dient te staan.

Aldus mr J. in 't Veld in een rede in Voorburg, gehouden onder de titel „De praktijk van het humanisme in ons dagelijks leven,” waarvan wij een verslag lazen in het „Haagsch Dagblad” (16-5).

In Amerika begint men nu toch iets te ondernemen tegen de „comics”, de stripverhalen, aldus „De Groene Amsterdammer” (7-5). De gouverneur van Maryland heeft zo pas een wet ondertekend, waarbij het wordt verboden aan personen beneden de achttien jaar deze boekjes te verkopen, wanneer er in voorkomt: „bloedvergieten, immoraliteit, obsceniteit, wulpsheid, viezigheid, onfatsoen, wansmakelijkheid...” en nog een paar woorden.

Taya Zinkin vertelt in de „Manchester Guardian” het een en ander over de „poerdah”, het voorschrift, dat de Islamietische vrouw het gezicht verborgen moet houden behalve voor de allernaaste betrekkingen. De orthodoxe Islamieten geloven, dat geen man naar een vrouw kan kijken zonder gezondigd te hebben. Een Islamiet die een ongesluisde buitenlandse vrouw zag zei eens tot zijn reisgenoten in de trein: „En mijn vrouw is in poerdah; ik ben een goede Islamiet! Ik stel mijn vrouw niet bloot aan de ogen van vreemde

mannen,” waarop een medereiziger antwoordde: „Ik ben een beter mens dan u, want ik geloof dat zelfs Islamieten vrouwen kunnen respecteren.” Natuurlijk beschouwen de orthodoxe aanhangers van de poerdah dit als een geloofsvoorschrift. Maar Ayisja, Mohammed's laatste en meest geliefde vrouw, ging ongesluisd ter markt en in Mekka worden geen sluiers gedragen. Dit zou zelfs als een zonde tegen Allah worden beschouwd. Waarmee weer eens bevestigen is hoe relatief de zogenaamde „eeuwige” geloofstradities zijn, waarover zoveel principiële en ook onnodige en onnutte strijd wordt gevoerd.

Ons trof in „Nederlandse Post” (April), een in Pretoria uitgegeven maandblad, het verslag van een rede die ds J. J. Buskes in Pretoria had gehouden. Verheugend was de positieve, opbouwende strekking van deze lezing, die een goede remedie vormt tegen veel hedendaags cultuurpessimisme. Wij citeren:

„Europa wordt beschuldigd van decadentie en pessimisme, doch ds Buskes heeft willen aantonen, wat men in Nederland en Europa na de oorlog aan positiefs en opbouwends heeft geleerd. Dat zijn, volgens ds Buskes drie dingen: In de eerste plaats, dat het isolement van staten en volken voor goed is verbroken; of men het prettig vindt of niet, de wereld bemoeit zich met de zaken van uw land. Ten tweede: de Europese geest is niet dood, maar heeft integendeel nog een grote, vruchtbare taak te vervullen in het tegenwoordige wereldconflict. Ten slotte: het is dwingend noodzakelijk, dat belijdende christenen samenwerken met allen, die ofschoon niet postief Christen zijnde, oprecht van overtuiging strijden voor het behoud van de Westerse beschaving.”

„Ds Buskes legde er echter vooral in de discussie de nadruk op, dat het geenszins zijn bedoeling is, de grenzen tussen Christendom en „Humanisme” te doen vervagen.”

De directeur-generaal van de UNESCO, dr Luther Evans, heeft een brief gericht aan de regeringen van alle ledenstaten, welke tijdens de achtste algemene vergadering van de UNESCO met algemene stemmen een resolutie aanvaardden over de onbelemmerende uitoefening van de vrijheid van informatie. Deze resolutie werd voorgesteld door de Verenigde Staten, de USSR, Canada, Columbia, Tsjechoslowakije, Ecuador, Frankrijk, India, Libanon, Mexico en Engeland. Er werd tevens in de resolutie gevraagd om medewerking te verlenen ter verzekering van de vrijheid van meningsuiting. Tenslotte vroegen de landen, die de resolutie indien-

den om op grote schaal gebruik te maken van radio, pers en film ten dienste van een betere verstandhouding tussen de volkeren.

In de discussies over vóór en tegen van de „apartheid” in Zuid-Afrika hoort men Belgisch Congo zelden noemen. Het „Algemeen Handelsblad” (16-5) wees naar aanleiding van koning Boudewijns bezoek op de gunstige situatie daar: „De Belgische Congo kent geen „apartheid”. In steeds meer organisaties werken negers en blanken samen of zijn elkaars mededingers.” De voorstanders van „apartheid” wijzen een vergelijking tussen Zuid-Afrika en landen als de V.S. en Suriname af voor wat betreft de rassenvrouwen. Maar een vergelijking met de Congo lijkt ons bepaald niet onaanvaardbaar en zeker is, dat de rasserverhoudingen en daarmee de toekomstperspectieven voor de Congo heel wat gezonder en gunstiger zijn dan in het land van Strijdom.

Waardering voor het streven van het Humanistisch Verbond is in katholieke kring een zeldzaam verschijnsel. Daarom signaleren wij met des te meer genoegen het oordeel van de katholieke dr E. Brongersma in „Socialisme en Democratie” (Mei). Schrijver citeert eerst pater dr A. van der Wey, die in het „Eindhovens Dagblad” schreef:

„In de beginselen van het Humanistisch Verbond treedt ons ongetwijfeld een hoog en zedelijk-gestemd natuurlijk idealisme tegemoet. Wij waarderen dit zeer...”

Dr Brongersma voegt hieraan zelf toe: „Het Humanistisch Verbond, waarvan de leden politiek verschillende wegen volgen, en het humanisme in het algemeen, trachten een leegte aan te vullen, die door ontkenning was ontstaan en waartegenover de kerken hadden gefaald. Waar het doorwerkte, herleefde het besef van de grote betekenis van de diepste levensovertuiging voor het politieke werken...”

Een van de praatjes, waarmee de K.V.P. de katholieke kiezers kopschuw maakt voor niet-confessionele partijen is de bewe-

ring, dat deze partijen voorstander zijn van geboortebepijking. Deze bewering komt ons bekend voor. Ook over het Humanistisch Verbond werd en wordt van katholieke zijde beweerd, dat het relaties onderhoudt met de Nederlandse Vereniging voor Sexuele Hervorming. Men vond het niet nodig deze bewering met deugdelijke bewijzen te staven. Het ging er immers alleen maar om, het Verbond in katholieke kring nóg iets zwarter te maken. De kwestie van de geboortebepijking is voor de leidende katholieke figuren blijkbaar een soort obsessie geworden. Overal meent men „relaties” te zien. Maar hoe is de realiteit? De voorzitter van de Nederlandse Vereniging voor Sexuele Hervorming heeft onlangs meegedeeld, dat het ledental voor een derde deel uit katholieken, voor een ander derde uit protestanten en nog een derde deel uit buitenkerkelijken bestaat. Bovendien vertelde hij, dat de sterkste groei geconstateerd kan worden in de zuidelijke provincies en dat de erepalm voor de grootste ledenwinst toekomt aan de afdeling Sittard-Geleen. Commentaar lijkt ons verder overbodig!

De „Wieringermeerbode” van 26 Maart publiceert een artikel van ds J. Vink over „Christendom en humanisme”, naar aanleiding van een discussie in de gemeenteraad van de Wieringermeer over subsidie aan het Humanistisch Thuisfront.

Ds. Vink vindt dat men daar wel wat al te veelvuldig en al te gemakkelijk het woord: anti-christelijk gebruikt heeft. Ds. Vink zet uiteen dat er verschillende soorten humanisme zijn. Sommige soorten zijn ongodsdienstig en onchristelijk, maar de aanduiding: anti-christelijk vindt ds. Vink voor deze soorten te streng en in wezen onbillijk. Ds. Vink besluit zijn artikel als volgt:

„Verdraagzaamheid is hier beter dan een geest van uitsluiting. Laat men tenslotte niet vergeten, dat in onze inhumane wereld christendom en humanisme gezegend kunnen samenwerken voor de handhaving van een geest van humaniteit, van echte menselijkheid, die tenslotte als opdracht in alle humanisme en alle christendom besloten ligt.”

ZOMERREGEN

Regen, regen, gij kleine regen
Daar straks, van even terzijde, schuin
Door de uchtendstilte neergezegen
Op klim- en struikroos van de tuin.

En nu, de vochtige naglans tegen
Uit mij, dit donker perk, gebeurd,
Regen, regen, gij kleine regen,
Eén witte bloem, die trilt en geurt.

P. N. VAN EYCK (1887-1954)

Uit: Herwaarts (Nijgh en Van Ditmar, Rotterdam-Den Haag)

Over onkerkelijkheid in onze tijd (1)

Enige tijd geleden is in „Mens en Wereld”, het proefschrift van de franciscaan dr Staverman besproken, dat handelde over de buitenkerkelijkheid in Friesland. In dat boek werden ook enkele vergelijkingen gemaakt met toestanden buiten ons land. In dit verband is het van bijzonder belang kennis te nemen van een tweetal artikelen, geschreven door de Gentse hoogleraar J. Dhont in het Vlaamse tijdschrift „Socialistische standpunten” (1954, nos. 1, 2 en 3). Daarom van belang, omdat prof. Dhont een onderzoek instelt naar de toestand in Spanje, Italië, Engeland, Frankrijk, Duitsland, België en Nederland en daaraan belangrijke conclusies verbindt.

Hij stelt vast, dat zich een snelle evolutie voltrekt van een Europese christenwereld naar een onkerkelijke wereld. De grote getallen voor het grote publiek over de verspreiding der grote godsdiensten over de wereld acht hij waardeloos. Hij wil voor zijn beschouwingen alleen gebruik maken van gegevens uit speciale onderzoeken liefst uit kerkelijke kringen, waarbij vooral die van katholieke geestelijken in aanmerking komen. Hij acht deze onderzoekers wetenschappelijk betrouwbaar, maar de cijfers die zij geven wijzen in den regel een maximale bovengrens aan. Om hier een correctie aan te brengen, wil Dhont de volgende onderscheidingen aanbrengen:

1. gelovigen, die bijna steeds stipt kerkelijk zijn;
2. kerkelijken, die zonder gelovig te zijn, zich kerkelijk gedragen in meer of mindere mate; de minste maat is dan wel het jaarlijks houden van de Pasen;
3. zij die als regel geen mis bijwonen, noch communiceren, maar bij de drie of vier grote levensgebeurtenissen zich de kerk herinneren: bij doopsel, communie, huwelijk en begrafenis. Hiertoe kunnen ook gerekend worden zij die met de kerk weinig of geen relatie meer onderhouden, maar die bevestigend antwoorden op de vraag of zij bij de kerkelijken of christenen gerekend willen worden. Dit gebeurt in Nederland, waar bij de volkstelling deze vraag beantwoord moet worden;
4. de uitdrukkelijk onkerkelijken en ongelovigen. Hiervan zal een deel onder de vorige groep vallen, maar een ander deel formeel zich van de kerk distantiëren.

Bij het onderzoek zouden deze groeperingen onderscheiden moeten worden,

maar dit is feitelijk onmogelijk. Hoe zal men de gelovige en de conformistische kerkelijken kunnen onderscheiden? Met dat al zullen de statistische gegevens dus ten dele dubbelzinnige uitkomsten bieden. Pater Staverman wees er ook al op, dat het hoge percentage bewust onkerkelijken in Nederland door bijzondere omstandigheden te verklaren valt, maar dat het niets zegt omtrent de mate van gelovigheid in landen, waar zij die formeel met de kerk gebroken hebben, statistisch een veel lager percentage vormen.

Nu zijn er verschillende methodes toegepast bij de gehouden onderzoekingen: het aantal kerkgangers, het aantal houders van de Pasen is geteld, vragen zijn gesteld bij volkstellingen, de evolutie van het aantal geestelijke roepingen is nagegaan, maar dit alles heeft betrekking op de gedragingen, op de mate van kerkelijkheid. Het aantal gelovigen leert men er niet uit kennen.

„Dat dit aantal veel lager is dan dat der kerkelijken, is bewijsbaar”, zegt Dhont, als men ziet hoe in kleine agglomeraties meer kerkgangers zijn dan in grote.

Hij haalt enige voorbeelden aan:

a. uit het bisdom Straatsburg waar in parochies van 500 en minder inwoners 97–100 pct. der mannen, 99–100 pct. der vrouwen Pasen houden, maar in parochies van 10.000 tot 100.000 30–70 pct. der mannen, 50–70 pct. der vrouwen, tenslotte voor de hele stad Straatsburg 25–35 pct. mannen, 30–45 pct. vrouwen;

b. bisdom Vannes in Bretagne waar in kleine parochies de kerkelijkheid bijna 100 pct. is, maar in hoofdplaatsen daalt tot 20 à 40 pct. onder wie weinig mannen;

c. in Italië ten Noorden van Milaan liden deze cijfers van 85 pct. tot 55 pct. Nu is niet aan te nemen, dat de echte gelovigheid op de kleine dorpen zo veel groter is dan in volkrijker plaatsen. maar stellio is het conformisme sterker; hier is het individu minder vrij in zijn gedragingen.

Prof. Dhont oefent dan nog kritiek uit op de verschillende genoemde methoden, — het tellen van kerkgangers enz. — in zoverre de uitkomsten dan nog veel correctie behoeven, maar na deze beschouwingen over de methode wil hij de feiten, d.w.z. de uitslagen nagaan. Interessant is wat hij over Spanje en Italië schrijft, al

merkt hij op, dat de uit Spanje komende cijfers hem niet zeer wetenschappelijk toeschijnen, maar meer als schattingen moeten gelden.

Spanje en Italië gaan door voor zeer kerkelijke gebieden, maar wij moeten niet vergeten, dat de verkiezingen vóór de dictatuur van Franco de meerderheid gaven aan partijen die niet gunstig gestemd waren voor de kerk. De cijfers over Spanje tonen aan, dat de arbeidersmassa's in grote meerderheid niet meer gelovig zijn. In de bisdommen Guenca, Toledo en Madrid bijv. zou maar 5 pct. van de bevolking Pasen houden. En het onderscheid tussen industriële en landelijke gebieden is niet groot. In Madrid is een parochie waar niet meer dan 7 pct. ter kerke gaat.

Er zijn gebieden, waar dit anders is, bij de Basken, in Navarra en Oud-Castilië is de kerkelijkheid vrij algemeen, maar voor heel Spanje wordt gerekend, dat niet meer dan 20 pct. der mannen kerkelijk is. De gegevens zijn van 1930–'40 en met Franco is er wel een en ander veranderd, maar voor de buitenwijken van Madrid komt men thans tot cijfers die heel betrouwbaar lijken: in 1946 houdt slechts 19 pct. van de totale bevolking de Pasen.

In Italië is de toestand vrijwel dezelfde. Het conformisme inzake doopsel, communie, huwelijk en begrafenis is vrijwel algemeen. Maar het aantal paschanten schommelt tussen 15–35 pct. in de steden van Toscane, Ligurië en Calabrië. In kleine plaatsen van Calabrië is het 50 pct. In Sicilië onder de mannelijke bevolking enkele jaren geleden 10 pct. Dit is ook het percentage in de stad waar de paus zetelt, te Rome; in Milaan ligt het tussen 2.6 en 17 pct. In het agrarische gebied bezuiden Milaan houdt 50 pct. van de bevolking haar Pasen.

In een volgend artikel zal nog voor andere landen de situatie geschetst worden, waarna we prof. Dhont zullen volgen in zijn beschouwingen over het ontstaan van die toestand, de sociale aspecten en de verklaring ervan.

O. NOORDENBOS

Het menselijk leven

Eenvoudig is dr A. Vloemans' boekje: „Het menselijk leven, Eenvoudige zedelee”, zeker. De schrijver heeft zich niet ten doel gesteld diep te boren. In zekere zin houdt ieder hoofdstukje op, voordat de kern der problemen is blootgelegd. Bovendien heeft de schrijver naar mijn smaak te veel de neiging om de waarheid in het midden tussen twee uitersten te zoeken. Ik geloof niet, dat de waarheid altijd of meestal in het midden ligt.

Maar het is toch wel een sympathiek boekje, dat allerlei vragen van levenshouding en zedelee aan de orde stelt op een wijze die velen een zeker geestelijk voedsel kan verschaffen. Ook al voert het ons niet naar de diepten en toppen van het bestaan, toch geeft het uiting aan een vorm van humanistische levenswijshouding, die men in zijn redelijkheid waarderen kan. P.

Franse scholieren verbeelden het ideaal van de Ver. Naties

Met gespannen aandacht hebben tienduizenden Franse kinderen, leerlingen van allerlei scholen, geluisterd naar de opdracht, die zij kregen van hun onderwijzers en leraren, om een tekening te maken. „Maak een affiche, die het ideaal van de Verenigde Naties uitdrukt. In die tekening moet de tekst „24 October, Dag van de Verenigde Naties” voorkomen. Je mag voor je afbeelding gebruik maken van zwart en nog drie kleuren.”

Bij zo'n opdracht zou menige volwassene zich hulpeloos voelen. Het is een schroom waarvan kinderen meestal minder last hebben. Een inleidend babbeltje en een aanmoedigend woord doet hen wel grijpen naar papier, verf en penseel om, na korter of langer nadenken, uit te drukken wat zij zich denken bij de aanhef tot het Handvest van de Verenigde Naties: „Wij, de volkeren van de Verenigde Naties, vastbesloten komende geslachten te beveiligen tegen de oorlogsgeselschap, die tweemaal gedurende ons leven onuitsprekelijk leed over de mensheid heeft gebracht...”

Per klas mochten twee affiches worden ingezonden voor de wedstrijd, die uitging van de Franse vereniging voor de V.N. en openstond voor alle scholieren tussen 11 en 18 jaar. Na een eerste schifting bleven er 2000 affiches over, die niet alleen alle wanden maar ook de vloer van een grote vergaderzaal in het gebouw van de Unesco in Parijs bedekten. De keuze daaruit, het beste en het oorspronkelijkste van wat er werd gewrocht, vormt nu een collectie, die in enkele Franse steden werd geëxposeerd en zich thans in New York in het gebouw van de V.N. bevindt.

Abstracte begrippen als vrede, internationale samenwerking, vriendschap tussen landen en volkeren waren door honderden jonge kunstenaars gevangen in symbolen als duiven, forse bomen en ineengeslagen handen. Vormen waarin deze begrippen al door vele generaties zijn uitgedrukt en die daardoor tot een universeel bezit behoren.

Duiven. Ze waren er bij dozijnen. Witte, gele en rose duiven. Duiven cirkelende boven geploegde akkers en boven gebombardeerde steden. Duiven, die zich een nest bouwen in de plooien van de vlag van de V.N. of, zoals op de mooie affiche van de Parijse schooljongen Bernard Jures, die moeder-duif en kinderen zich laat koesteren in de verwarmende zon van de Verenigde Naties.

Toch geven tekeningen van deze groep weinig kans om iets meer te weten te komen over de inhoud die begrippen als vrede en interna-

tionale samenwerking hebben voor kinderen. Daarvoor zijn deze symbolen wellicht te algemeen aanvaard.

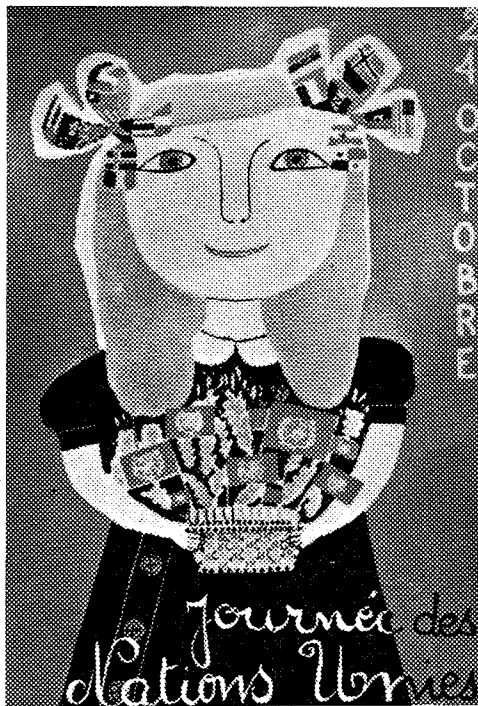
Verrassend groot was de categorie inzendingen, die haar beeldspraak op een of andere manier aan de zee en de scheepvaart – en in mindere mate ook aan de luchtvaart – ontleende. De zee en de scheepvaart, onverschillig of het schip een moderne oceanreus is, die onverstoortbaar zijn koers vervolgt of een zeilschip, dat onder volle zeilen tegen de golven optornt, hebben iets poëtisch in zich, iets van het ongewisse, het avontuurlijke van een gemeenschap, die zich op reis bevindt. Onbewust vermoedelijk schuilt in deze ontwerpen iets van het besef, dat de uitkomst van de reis nog achter de kim verborgen ligt, dat geen mens weet op welke rede het anker zal vallen, maar dat het doel van de reis een moedige koers verlangt.

Naast deze poëzie het proza van de ontwerpers, die met beide voeten op vaste grond blijven. Affiches die uitdrukken, dat een betere wereld alleen maar dichterbij kan komen door actief handelen. Voorbeelden te over: gebouwen in steigers, complexen welvarende industrieën, steden die het jaar 2000 verbeelden, arbeiders, die met stenen die de kleuren der vlaggen van alle landen der aarde dragen een muur metselen, etc.

Met de meeste Europese kinderen deelt de Franse jeugd een besef van de ellende van de oorlog. Sommigen zullen zich vaag beelden uit de tijd van de Duitse bezetting kunnen te binnen brengen, anderen hebben hier weet van uit de mond van hun ouders. Zouden er in dit tijdsgewricht waar ook ter wereld nog kinderen in deze leeftijdsgroep zijn, die niet een vaag besef hebben van het onheil dat besloten ligt in de paddestoel van de atoom-explosie?

Daar is op deze expositie de tekening van Michel Thomas, 15 jaar oud, leerling van een school in het Franse mandaatgebied Kameroen onder de evenaar aan de kust van Afrika. Naar de vorm zeker geen verrassing, maar toch een plaat, die op suggestieve wijze in beeldtaal herhaalt de woorden van de Amerikaan Wendell Willkie „één wereld of geen wereld”.

Een elfjarige jongen schilderde een rose wieg, de baby toegedekt met de vlag van de V.N. Hij koos als motto „V.N., de wieg van de wereldvrede”. Een andere scholier, die woont in de Frans-Italiaanse grensstreek, betreft het begrip vrede op zijn onmiddellijke omgeving. Door het berglandschap kronkelt zich een weg

De vertederende tekening waarmee de dertienjarige Odette Dumont uit Parijs de eerste prijs won.

naar het dal. De slagboom bij de douanepost ligt in stukken gebroken terzijde. Bij de grens staat een vriendelijk huis met een torentje, waarop te lezen staat: „Café de la Paix”. Op weer een andere plaat leven vreedzaam bijeen de (Russische) beer, de (Franse) haan, de (Amerikaanse) adelaar en de (Britse) leeuw.

Liefde voor harmonie in de muziek verraadt de plaat, die op een notenbalk als muzieknoden de vlaggen van de landen die in de V.N. samenwerken toont. De vlag van de V.N. heeft hier de vorm van een stemvork aangenomen. Diezelfde vlaggen keren terug in het ontwerp, dat een Indiaan toont. Uiteraard rookt de man de vredespijp. Zijn hoofdtooi bestaat echter uit veren, die de kleuren zijn van de landen der V.N.

De jury, tot wie de affichekunstenaar Paul Colin behoorde, kende na lang wikken en wegen de eerste prijs toe aan de vertederende plaat van de dertienjarige Odette Dumont uit Parijs. Een meisje, dat in het haar strikken met de vlaggen van de landen der V.N. draagt, houdt behoedzaam tussen de handen geklemd het potje met planten, die als bloesems de vlaggetjes van de Verenigde Naties dragen. Op trefende wijze heeft zij hiermede het verband gelegd tussen de droom en de daad die de V.N. tot werkelijkheid zullen moeten doen uitgroeien.

De tweede prijs viel toe aan Josette Lopez (14 jaar) uit de Pyreneeën voor haar plaat, die vooral door de suggestieve vormgeving frappeerde. Vier engelen, een van het zwarte ras, een van het rode, een andere van het gele en de vierde van het blanke ras steunen de mast die in de top de vlag van de wereldomvattende Verenigde Naties draagt.

Thans bevinden zich deze tekeningen in New York, in het gebouw van de V.N. Mogen daar de afgezanten van de volkeren bij de vervulling van hun taak inspiratie putten uit de onbevangen wijze waarop deze Franse kinderen zich de idealen van de Verenigde Naties voorstellen.

W. JUNGSMANN

(De illustratie bij en de gegevens voor dit artikel zijn ons ter beschikking gesteld door de UNESCO, de culturele en opvoedkundige organisatie van de V.N.)

Huisvrouwen met vakantie op „De Ark”

Achttien huisvrouwen, leden of geestverwanten van het H.V., waren begin Mei vijf dagen bijeen in „De Ark”. Voor de meesten betekende dit veel zorgen van tevoren, omdat „thuis” alles gewoon door moest gaan. Maar spoedig waren de huishoudelijke besommeringen aan kant gezet en werd er voor ons gezorgd of zorgden we voor elkaar. Heerlijk om 's morgens echt lui te mogen zijn!

De meeste vrouwen kenden elkaar niet; ze hadden nooit of zelden een bijeenkomst van het H.V. bijgewoond. Aan het eind van die vakantiebekenden ze, dat zij met zekere

vrees naar Nunspeet waren gegaan. „Zouden die humanisten niet te zwaar op de hand zijn?” Ik kan u verzekeren, dat ik in jaren niet zo gelachen heb als die paar dagen in „De Ark!” Natuurlijk, de ernst ontbrak niet. De laatste avond is er gediscussieerd over de vraag: „Wat kunnen wij in ons gezin bijdragen aan humanistische vorming voor onze kinderen?” Verder genoten wij van alles, dat er buiten aan schoons te beleven was. Het was een goede week, waarin vele vriendschappen zijn gesloten.

A. TREURNIET-WIERSMA

Crematie en Zondagswet

Ook de Eerste Kamer zal ongetwijfeld met grote meerderheid het wetsontwerp inzake de crematie aanvaarden. Daarom-trent hebben de K.V.P.-er mr. Kropman, de a.r. prof. Diepenhorst en de c.h. Reyers geen twijfel laten bestaan. Groot enthousiasme en eenstemmigheid met betrekking tot het onderhavige ontwerp bestond er overigens ook onder de voorstanders niet. De c.h. woordvoerder ging zelfs zo ver de crematie als een symptoom van voortschrijdende ontkerstening in onze maatschappij te kwalificeren. Maar als men daarentegen zijn a.r. medesenaar mocht geloven, dan was de crematie geenszins verwerpelijk of in strijd met de christelijke beginselen en zou het in de toekomst bij de lijkbezorging welens meer en meer in de richting van de crematie kunnen gaan. Ter ondersteuning van deze laatste zienswijze voerde prof. Diepenhorst verscheidene argumenten van economische, medische, hygiënische en andere aard aan.

Hoe stond het nu met hen van wie, zelfs na de ervaringen in de Tweede Kamer, verwacht mocht worden, dat zij ten aanzien van de crematie een standpunt zouden innemen hetwelk voor het buitenkerkelijk deel van onze samenleving meer bevredigend zou zijn? Want weliswaar valt de grens tussen de voorstanders van crematie en de buitenkerkelijken geenszins samen – ook sommige christenen voelen voor crematie en vele buitenwerkelijken blijven aan begraven de voorkeur geven – doch het is voor deze laatsten een bijzonder onbevredigende toestand de crematiemogelijkheid aan beperkingen onderworpen te zien op grond van overwegingen ontleend aan de bestaande christelijke zede en traditie. Welnu, de liberalen lieten hetzelfde consequente standpunt horen tegen de vrijheidsbeknotting op het punt van de crematie als aan de overzijde van het Binnenhof het geval was geweest. Prof. Molenaar sprak van discriminatie en baron De Vos van Steenwijk stelde de grote betekenis van de geestelijke vrijheid in het brandpunt van zijn betoog.

Daaraan wordt in de bestaande crematiewet inderdaad ook naar humanistisch standpunt niet voldoende recht gedaan. Gemeenten mogen geen crematoria oprichten of subsidiëren, wat o.m. volgens prof. Molenaar tot gevolg heeft, dat de minder draagkrachtige voorstanders van crematie in de praktijk van hun verlangens om gecremeerd te worden zullen hebben af te zien. Voor het achttienjarige kind bestaat geen andere mogelijkheid om gecremeerd te worden dan dat hij op die jeugdige leeftijd overgaat tot het opstellen van een codicil en het minderjarige kind van ouders, die de crematie voorstaan kan zelfs in afwijking van het verlangen van de ouders tot begraven gedoemd zijn indien het door de omstandigheden gedwongen in bijv. een katholieke ziekeninrichting is opgenomen, waar men het op de crematie niet heeft begrepen. De nadere interpretatie van de minister van binnenlandse zaken, prof. dr. L. J. M. Beel, dat de leider van die inrichting dan maar zo verstandig moet zijn om aan de wens van de ouders tegemoet te komen heeft natuurlijk maar weinig betekenis. Tenslotte blijft over de gehele linie de noodzaak van het codicil voor hen, die gecremeerd wensen te worden en die dus in dit opzicht bewust zijn achtergesteld bij de voorstanders van de begrafenis. Was het wonder, dat de socialistische mevrouw Verwey-Jonker hier tegen de regeling een overwegend bezwaar zag, omdat deze „een complex vormt van onnodig en hinderlijk overheidsingrijpen in een sfeer, die altijd gegolden heeft als het speciale terrein van persoon en familie?”

Minder overtuigend werd helaas het standpunt van de meerderheid van de socialistische fractie vertolkt door mr. Van Walsum, die een aantasting van het beginsel der geestelijke vrijheid niet vermocht in te zien. Hoewel diens kritiek op het ontwerp niet mals was en in menig opzicht parallel liep met de liberale bezwaren, zou hij naar alle waarschijnlijkheid zijn stem aan het voorstel van de regering niet onthouden. De geestelijke vrijheid, waarvoor prof. Oud in de Tweede Kamer in de bres is gesprongen, vormde namelijk volgens hem niet anders dan een zuiver „libertinistische toepassing van het vrijheidsbeginsel”. Lid worden van een doorbraakpartij betekent immers niet het onverkort willen uitleven van het eigen standpunt, doch het aanvaarden tevens van verantwoordelijkheid voor de gevoelens van anderen. Volgens mr. Van Walsum kon de geestelijke vrijheid niet onbeperkt genoemd worden en als bijvoorbeeld in Zweden een republikeinse partij demonstreert tegen het vorstenhuis onder het motto „Het Circus Bernadotte kost ons jaarlijks handenvol geld”, dan moest zulks z.i. ontoelaatbaar geacht worden. Wie zal dat ontkennen? Doch er is toch ook nog een verantwoordelijkheid jegens de strafrechter?

Indien mr. Van Walsum erkent, dat er wel kan zijn een ontoelaatbaar ingrijpen in de persoonlijke vrijheidssfeer, dan betekent dit – zien wij goed –, dat hij in wezen het probleem benadert van de tegenovergestelde zijde als de liberaal, die de geestelijke vrijheid in het centrum van zijn betoog stelt. Ook de liberaal gaat daarbij natuurlijk stilzwijgend van de veronderstelling uit, dat de erkenning van de geestelijke vrijheid geenszins tot de conclusie leidt, dat „alles mag”. Doch het blijft van grote betekenis wat men primair stelt en gezien de gang der beraadslagingen bij de debatten in de Senaat komt men blijkbaar met die twee complementaire standpunten ook niet altijd tot dezelfde conclusie. Hetgeen van humanistisch standpunt bezien een minder bevredigende slotsom is, gelijk trouwens het gehele crematie-ontwerp voor de humanist onbevredigend is.

Telegram aan de KVP... en het antwoord

Naar aanleiding van het nu welhaast algemeen bekende verkiezingspamflet, dat de Katholieke Volkspartij Zondag 26 Juni bij de rooms-katholieke kerken liet verspreiden, heeft het hoofdbestuur van het Humanistisch Verbond aan het bestuur van die partij het volgende telegram verzonden:

„Aan hoofdbestuur K.V.P.,

Hoofdbestuur Humanistisch Verbond, in vergadering bijeen Amsterdam 25 Juni, heeft met voldoening kennis genomen van de reactie van prof. Romme en vertrouwt op intrekking K.V.P.-pamflet dat verleidt tot een uitleg, die voor humanisten kwetsend is.

Hoofdbestuur Humanistisch Verbond”

Voor hen, die niet geheel op de hoogte zijn, in het kort dit: op het bedoelde pamflet zijn de humanisten voorgesteld als de bekende drie aapjes, die „horen, zien en zwijgen” moeten uitbeelden. Aan de achterzijde van deze z.g. medaille staat de geblinddoekte Vrouwe Justitia met het onderschrift „Gelijkheid”.

Het hoofdbestuur ontving van het dagelijks bestuur der KVP het volgende antwoord:

Even onbevredigend trouwens als de wijzigingen in de Zondagswet, die vorige week in de Tweede Kamer onderwerp van bespreking uitmaakten. Van de aanvang af was die Zondagswet al weinig elegant, doch de humanist kon tot op zekere hoogte vrede hebben met de gedachte, dat in ieder geval aan een niet onbegrijpelijke wens van het christelijk gedeelte van onze bevolking naar Zondagsheiliging ten dele was tegemoetgekomen, waarbij men dan maar moest bedenken, dat in een gemengde samenleving geven en nemen op een gegeven ogenblik noodzakelijk kan zijn. De nadere herziening van die wet heeft echter een eigenaardig licht op die christelijke Zondagsheiliging geworpen. Indien de Zuid-Limburger krachtens traditie op Zondagochtend het carnavalskanon wenst af te vuren en daarom in de gelegenheid wil worden gesteld de krachtens de Zondagswet voorgeschreven Zondagsrust te doorbreken kan men daar wel begrip voor hebben, doch toch in elk geval niet van de buitenkerkelijken verwachten, dat zij dit nog als een uiting van religieuze gevoelens ter meerdere glorie van de Zondag zullen zien.

En als dan de A.R. aan deze besteding van – niet religieuze – tradities nog niet genoeg blijken te hebben doch daarnaast de Zondagswet willen openbreken om ruim baan te maken ook voor nieuw opkomende tradities van godsdienstig karakter, dan rijst toch wel de vraag of men dan nog van christelijke zijde het recht heeft een amendement-Stufkens onaanvaardbaar te verklaren strekkende om tevens eenzelfde besluit te nemen ten aanzien van ernstige uitingen van volkscultuur. Neen, ook hier werd met twee maten gemeten en met „Het Parool” mag men dan ook constateren, dat deze nieuwe Zondagswet geen pacificatie doch discriminatie brengt. Het door sommigen hoog geprezen compromis van minister Beel is met diens uitdrukkelijke toestemming met eenzijdige en onverantwoorde bevoordeling van het christelijk volksdeel aan stukken geslagen, waarbij gevoelens, waarop men zelf zich altijd zo graag beroept, doch die ditmaal het buitenkerkelijke volksdeel betroffen, in genedele werden ontzien. Met democratie heeft dit weinig meer te maken. Dat het met Christendom verband houdt behoeven wij gelukkig, gezien o.a. het standpunt van de socialist Stufkens, niet te veronderstellen.

Rth.

„Zeer Geacht Bestuur,

In antwoord op Uw telegram d.d. 25 Juni jl., waarin U mededeelt dat U met voldoening van de reactie van Prof. Romme in de Volkskrant op het blad voor de O 56 van de K.V.P. heeft kennis genomen en vertrouwt op de intrekking van dat pamflet, dat naar Uw mening verleidt tot een uitleg, die voor humanisten kwetsend is, moge ik U uit naam van het Dagelijks Bestuur der K.V.P. het volgende mededelen:

Op de eerste plaats zij U bericht, dat het door U bedoelde artikel in de Volkskrant niet van de hand van Prof. Romme is, doch van de redactie van de Volkskrant. Op de tweede plaats zij U er op gewezen, dat door de weergave van het algemeen bekende symbool, waarop Uw kritiek zich blijkbaar richt, wordt aangeduid, dat de invloed der humanisten in de P.v.d.A. groter is, dan anderen uit die partij kunnen of willen inzien.

Ten overvloede zij U meegedeeld, dat het Dagelijks Bestuur der K.V.P. uiteraard bij publicaties, welke onder zijn verantwoordelijkheid vallen, nimmer kwetsing van enige volksgroep voor ogen staat.

Met hoogachting blijve ik Uw. dw.

DR L. A. H. ALBERING,
Secretaris.”

Geen beschouwing over „anders” of „beter”

Het is niet mijn bedoeling ook een steentje bij te dragen tot het aantal beschouwingen over hoe het anders en/of beter had gemoeten, die plegen te volgen op het verschijnen van een bloemlezing uit het werk van Nederlands-schrijvende dichters. Ik ben, waar het poëzie betreft, in de volste zin van dat woord *amateur*. In gedichten treft mij, boven alle techniek, alle woord-kunst uit, vooral het andere, dat wat niet gezegd of geschreven kan worden, maar desondanks onontkoombaar en fascinerend aanwezig moet zijn.

Een romantische opvatting? Het kan mij niet schelen of een vers traditioneel of experimenteel is; wanneer ik er maar ergens dit geheimzinnige element in proef, het beginsel dat zowel leven-gévend als dodelijk-gevaarlijk kan zijn. Misschien heeft de ware liefhebber van dichtkunst een bepaald zintuig, een instinct, om het aan- of afwezig zijn van die vibratie in poëzie waar te nemen; dit is iets wezenlijk anders dan *begrijpen*, of zelfs „mooi” vinden, men kan geraakt worden zonder door middel van het verstand of de aesthetische waardering toegang te hebben tot het gedicht in kwestie.

Ik heb er niet de minste behoefte aan (en meen dat het ook volstrekt niet op mijn weg ligt) om naar afleiding van het verschijnen van deel III van de „*Spiegel der Nederlandse poëzie door alle eeuwen*” (verzameld door dr. Victor E. van Vriesland, uitgegeven bij J. M. Meulenhoff, Amsterdam, f 8,90) na te gaan welke namen er toch wel of eigenlijk niet in hadden moeten voorkomen, en of de gekozen verzen wel een volledig beeld geven van het oeuvre en de ontwikkeling en de „plaats” van de dichters. De zonder twijfel (gelukkig en terecht!) zeer persoonlijke keuze van de samensteller schijnt mij bij uitstek die van iemand met „oren om te horen” in de bovenbedoelde zin, en dat is op zichzelf al iets om bijzonder dankbaar voor te zijn. Deze „*spiegel*” is een hoorn des overvloeds voor wie zich kan verbazen over de schoonheid van de taal en over de oneindige gevarieerdheid van de menselijke uitdrukkingsmogelijkheden in het gedicht.

Bij de *Wereldbibliotheek* (Amsterdam, Antwerpen) verscheen in de reeks *De Wereld-Boog*, onder de titel „*De Vergetenen*” een bundel eveneens door dr. Victor E. van Vriesland verzamelde en ingeleide

Letterkundige kroniek door HELLA S. HAASSE

prozafragmenten van overleden, niet- of vrijwel niet meer gelezen Nederlandse auteurs die tussen ± 1880 en 1925 gepubliceerd hebben. Dit is een om verschillende redenen merkwaardige bloemlezing. De samensteller heeft bij het kiezen van de fragmenten als maatstaf aangelegd (ik citeer hem in zijn woord vooraf) „... hun schoonheid als kunst” en „... hun ken-schetsende en documentaire functie”.

Ik zou niet zo gauw kunnen zeggen in welk opzicht ik méér verrast ben geweest bij het bladeren in „*De Vergetenen*”. Er rijst een wereld op voor de lezer: die eigenlijk zo vlak achter ons liggende wereld van rood pluche, anti-makassars, wespentailles, gitten en glacé-handschoenen, boeien, kamertjeszonden, koffiehuisen, bolhoeden en maatjesenever, van deftig groot- en benepen klein-burgerdom; een wereld waarin een automobiel nog een „machien”

Over Vrijheid

Wat onze Westerse samenleving kenmerkt, en het verschil met het Oosten aangeeft, wordt uitgedrukt in het woord: vrijheid. Men kan „vrijheid” de essentiële waarde onzer samenleving noemen, wat vooral duidelijk wordt, wanneer deze vrijheid bedreigd of geschonden wordt. De meest essentiële waarde: diep geworteld in onze cultuur en daardoor in onze overtuiging; uiting van de erkenning van de waarde van de mens, als persoon. Uiteraard in de eerste plaats, direct: van de mens die ik zelf ben. Wij kennen de vrijheid als persoonlijke waarde, als onze eigen vrijheid; als zelfbewustzijn, als eigen verantwoordelijkheid. Wie deze waarde van eigen vrijheid niet kent, heeft ook geen eerbied voor de vrijheid van anderen. Maar wie de waarde van de vrijheid kent, weet, voelt, dat het daarin evenzeer gaat om de vrijheid van de ander. Eerbied voor de vrijheid van de ander is essentieel voor de eigen vrijheid, is een toetssteen voor de waarachtigheid van deze.

DR BIERENS DE HAAN in
„Maatschappijbelangen”, Nov. 1954.

heette, een roman over een ongehuwde moeder de titel „Zondaresje” kon dragen, een meisje 's nachts peinzend haar balsouvenirs tot snippers knipte om ze vervolgens in een van de schoorsteenmantelcoupes te verbranden, een jongeman na het verbreken van een verhouding zonder verder commentaar aan de vrouw in kwestie „een paar grote fluwelige fijngeurende zwarte violen” toestuurde in een enveloppe, een nette straat zich in solidaire kwaadaardigheid keerde tegen een als „mentenee” gekwalificeerd meisje, en jongelui die vrijgeloot waren van de militaire dienst hun minder fortuinlijke dorpsgenoten trakteerden.

Maar het merkwaardige is, dat bij het lezen, zelfs van de meest „ouderwets” geschreven fragmenten van de bundel, dit curieuze, typisch negentiende-eeuwse, of beter gezegd Victoriaanse element, geleidelijk op de achtergrond raakt. Wat uit de misschien wel al te gedetailleerde realistische, maar vaak knappe en zeer „werkelijke” beschrijvingen en de soms juist door hun aan tijd en milieu gebonden woordkeus uitermate levendige dialogen naar voren springt, de lezer treft en bijblijft: het met een schok als van-onzelf, van nu-en-hier herkende; de vreugde en het nudriet van gewone menselijke wezens, die op een even ontstellende als de humor prikkelen-de manier nog bijzonder „Hollands” zijn bovendien.

Zomerschool 1955

Dit jaar wordt de Zomerschool – georganiseerd door de humanistische stichting „Socrates” – gehouden van Maandag 25 tot Zaterdag 30 Juli, in het gebouw van de Internationale School voor Wijsbegeerte, Dodeweg 8-10, Amersfoort.

Onderwerp: „De humanistische visie op de sociale gerechtigheid”.

Inleiders:

Dinsdag 26 Juli: dr B. W. Schaper:

„Sociale gerechtigheid in internationaal verband”;

Woensdag 27 Juli: mr dr J. In 't Veld:

„De idee der sociale gerechtigheid”;

Donderdag 28 Juli: mr A. Stempels:

„Sociale gerechtigheid en politieke

verscheidenheid”;

Vrijdag 29 Juli: dr A. L. Constandse:

„Sociale gerechtigheid en persoonlijke ontplooiing”;

Zaterdag 30 Juli: D. Th. F. d'Angremont:

Korte samenvatting.

Aanvang: Maandag 25 Juli, 5 uur 's middags. Na opening gemeenschappelijke broodmaaltijd. Einde: Zaterdag 30 Juli, 2 uur 's middags, na de koffiemaaltijd.

Kosten voor deelneming f 40.–, inclusief volledig pension; f 12.– zonder pension.

Aanmeldingen: Bleyenburgerstraat 1, Utrecht.

Moeilijke erkenning

De Utrechtse hoogleraar prof. dr. A. A. van Ruler heeft een brochure geschreven „Overheid en humanisme”, – uitgegeven door de uitgeverij Van Keulen (Den Haag), in samenwerking met de Christelijk-Historische Unie – waarin hij zijn standpunt bepaalt ten opzichte van overheidssubsidie aan humanistische geestelijke verzorging in arbeiderskampen, gevangenissen en het leger.

De redactie van de (anti-revolutionnaire, dus orthodox-christelijke) „Nieuwe Leidsche Courant” is op deze brochure aangevallen omdat zij kennelijk verwachtte, daarin de scherpst mogelijke veroordeling van overheidssteun aan die geestelijke verzorging te zullen vinden. En zij is in die verwachting – dank zij haar vernuft in het citeren en, vooral, verzwijgen van wat prof. Van Ruler schrijft – niet teleurgesteld. Zo konden – op 4 Juni – hun ongetwijfeld voor het overgrote deel anti-humanistische

lezers niet anders concluderen dan dat prof. Van Ruler in ieder opzicht een verwoed tegenstander is van regeringssubsidie aan humanistische organisaties, die zich die geestelijke verzorging tot taak hebben gesteld. Leest u maar dit uit zijn verband gerukte fragment:

„Als men deze humanistische geestelijke verzorging toelaat, komt het mij naïef voor, wanneer men er als voorwaarde aan toevoegt, dat men zich van anti-kerkelijke en anti-godsdienstige propaganda moet onthouden. Want wat is deze wijsgerige humanistische geestelijke verzorging anders dan, in de diepste en edelste zin van 't woord, anti-godsdienstige propaganda?”

Nu begrijpen wij best, dat de „Nieuwe Leidsche Courant” niet alles kan weergeven van wat prof. Van Ruler heeft geschreven, maar we mogen wel verwachten dat, als zij citeert, zij het gehele fragment weergeeft waarom het gaat en geen uiterst eenzijdige indruk wekt. Want

wat laat prof. Van Ruler volgen op het bovenstaande:

„Deze verzorging van de mens met het oog op en vanuit de totaliteit van het zijn gáát, wanneer zij werkelijk meer is dan sociale en culturele zorg, in alle feitelijkheid over precies de zelfde vragen, die ook gesteld zijn in de godsdienstige concepties van God, de zonde en de genade, de verzoening, de hemel en de hel. Daar heeft de heer Stapelkamp (het anti-revolutionnaire Kamerlid A. Stapelkamp. v. S.) volmaakt gelijk in. Alleen men benadert en beantwoordt die vragen in het humanisme anders dan en gedeeltelijk tegengesteld aan de christelijke godsdienst. Men kan natuurlijk garanties vragen tegen een grove en kwetsende belachelijkmaking van de godsdienst. Zoals men ook garanties kan vragen tegen een domme veroordeling van het humanisme door aalmoezeniers en legerpredikanten. Maar in de diepte staat het één hier tegen – antil – het ander. En de vraag is, of ook deze diepe en edele anti-godsdienstige propaganda van staatswege geweerd moet worden in gevangenissen, kampen en het leger”.

Men ziet het: principieel meent prof. Van Ruler vanuit zijn godsdienstige overtuiging zich te moeten keren tegen de geestelijke verzorging door humanistische organisaties. Maar praktisch? Wel, lees slechts de conclusie, waartoe prof. Van Ruler komt:

„Summa summarum: naar mijn inzicht zal men in een praktisch compromis de beide gezichtspunten van enerzijds de modern-democratische organisatie van onze Nederlandse staat en samenleving en anderzijds de staatsrechtelijke erkenning van God als feit uit de historische realiteit moeten trachten te verenigen. Men doet dat, wanneer men het Humanistisch Verbond toelaat tot de geestelijke verzorging in het leger, de gevangenissen en de kampen onder precies dezelfde voorwaarden als de kerken, alleen onder een aparte titel. Practisch geeft men aan de geestelijke raadsman dan compleet dezelfde positie als aan de aalmoezenier en de legerpredikant. Men stelt dan praktisch als staat God en niet-God eenvoudig naast elkaar. Ik vraag: kan dat modern-democratisch anders, nu dat geheel nieuwe verschijnsel van het Humanistisch Verbond zich voordoet met zijn pretenities van allesomvattendheid en publiek-politieke betekenis?”

Dit klinkt geheel anders dan de „Nieuwe Leidsche Courant”, alleen al met haar koppen boven het stuk: „Waarom humanisme op één lijn met de kerk? Scherpe brochure van prof. Van Ruler tegen subsidie aan Hum. Verbond”, tracht te suggereren. Uiteraard moet prof. Van Ruler zich uiten als zijn diepste overtuiging het hem ingeeft, en juist de humanist wil deze overtuiging van harte respecteren. Maar dat prof. Van Ruler zich tegen subsidie aan de geestelijke verzorgingsarbeid van het Humanistisch Verbond zou keren blijkt uit ons citaat volkomen onwaar te zijn.

J. v. S.

PERS EN POLITIEKE ELITE

Het Sociologisch Instituut van de Groninger universiteit heeft een enquête gehouden over de invloed van de pers op leidinggevende groepen in ons land. Het verzond 500 formulieren o.m. naar Kamerleden, leden van de Raad van State, Gedeputeerden, burgemeesters, leden van de Sociaal-Economische Raad, Stichting van de Arbeid, hoofdbesturen der politieke partijen, hoge ambtenaren en meer van dergelijke functionarissen. De belangrijkste vragen, die het stelde waren: „Huldigt u een ander geloof/politiek inzicht/sociale overtuiging dan in uw ouderlijk huis gold?” en „Zo ja, welke zijn de belangrijkste invloeden, die daartoe geleid hebben? Bijv. invloed van leermeesters/van vrienden/familie-omstandigheden/eigen studie/pers (lectuur van kranten en tijdschriften)/lectuur of medewerking aan kleine periodieken”. Aan dr H. J. Prakke werd opgedragen de binnengekomen antwoorden – 228 formulieren kwamen ingevuld terug, dus ruim 45 pct. van het gehele aantal – te bewerken. Zo ontstond diens boekje „Pers en politieke elite”, dat bij

Van Gorcum (Assen) is verschenen (prijs: f 1.50 ingenaaid, f 2.25 gebonden).

Dr Prakke's conclusies zijn verrassend voor hen die menen, dat de meningvormende invloed van de pers groot is. Het tegendeel is namelijk gebleken, vooral van de z.g. „grote pers”, de dagbladen. „De mens,” concludeert dr Prakke o.m., „als blanco blad de maatschappij intredend is een fictie. Er is een sterke gezins- en daarmee afgeschermd groepsgebondenheid, ook al behoeft een „beschutte omgeving” geenszins contact met andersdenkenden uit te sluiten.”

Een groot aantal der geënquêteerden verklaart in de pers wel een informatieve en oriënterende factor te zien, maar hun stellige overtuiging is: zo er al van veranderde meningen sprake kan zijn is dit meer bewerkstelligd door boekenstudie en lectuur van kleinere opinieblaadjes dan wat men door de bank „de pers” noemt. In het „rechtse” kamp blijkt in het algemeen de overtuiging minder aan invloeden van buiten onderhevig dan in het „linkse”, waar een intenser geestelijk verkeer valt te bespeuren. Opmerkelijk is het, dat enkele grote figuren uit het openbare leven – van wie dikwijls ook een suggestieve werking uitgaat, bijv. een Troelstra, een Abraham Kuyper – wel via de dagbladpers meningvormend kunnen werken. Ook de jeugdbeweging blijkt vrij grote invloed te hebben, evenals het persoonlijke contact met andersdenkenden of gelijk-gestemden.

Een interessante studie is „Pers en politieke elite” zeker geworden. Toch achten wij door dit boekje de werkelijke invloed van „de pers” nog te weinig getekend. Wij menen uit persoonlijke ervaring te mogen opmaken, dat haar meningvormende werking het grootst is op, wat de Engelsen noemen „the men in the street”, in het Nederlands ietwat geringschattend genoemd „de gewone man”. Hij toch is veelal voor het vormen van zijn politieke of andersgerichte overtuiging het meest aangewezen op de dagelijks weerkerende informatiebron: de krant. Hij zal, in een soms gerechtvaardigde schroom, niet spoedig wetenschappelijke lectuur ter hand nemen. Het zou dus bijzonder interessant zijn als het Groningse Sociologische Instituut ook eens een groot aantal arbeiders enqueteerde en de uitkomst daarvan door dr Prakke liet bewerken. Deze studie zou een zeer welkome aanvulling zijn op „Pers en politieke elite”.

J. v. S.

RECTIFICATIE

Door een betreutenswaardige geheugenfout heb ik in mijn artikeltje over het boek „De gesel van het hakenkruis” – M. en W. van 30 April 1955 – de Amerikaanse schrijver Sinclair Lewis onrecht gedaan. Ik suggereerde daarin, dat Lewis in zijn boek „It can't happen here” zou hebben duidelijk gemaakt, dat vervolgingen als welke in nazi-Duitsland geschieden, in de Verenigde Staten onmogelijk zouden zijn. Dit nu is niet het geval: Lewis' boek was een waarschuwing, dat de V.S. niet immuun waren voor de nazi-methoden. „It can't happen here” verscheen in 1934, toen heeft vrijwel iedereen die de dreiging van het nationaal-socialisme verstond, het gelezen. Tijdens de oorlog ben ik het boek kwijt geraakt. Nú, na ruim twintig jaar dus, er mee geconfronteerd blijkt het dermate in mijn herinnering te zijn verbleekt, dat ik het presteerde de tendens verkeerd te interpreteren. Daarvoor mijn verontschuldiging.

J. v. S.

MENS EN WERELD

verschijnt om de veertien dagen

Hoofdredacteur: dr H. Bongers. Redactiesecretaris: J. van Straten, Goethelaan 73, Utrecht. Telefoon: 21563. Administratie en advertenties: Bleyenburgstraat 1, Utrecht. Tel.: 10163. Postgiro 304.960, t.n.v. Humanistisch Verbond, Utrecht. Advertentietarieven op aanvraag. Kleine advertenties: f 1,— p. regel. Abonnementsprijs: voor leden van het Humanistisch Verbond f 3,— p. jaar, voor niet-leden f 5,—. Buitenland f 6,—. Losse nummers: f 0.20.

HET MENSELIJKE LEVEN

eenvoudige zedenleer
door A. VLOEMANS
gebonden f 3.90

Bestellingen op postgiro 304960,
t.n.v. Humanistisch Verbond,
Bleyenburgerstraat 1, Utrecht

KINDERKAMPEN

in het kamphuis
„De Korenbloem”
te Elspeet,

van 30 Juli tot 6 Augustus
en van 6 tot 13 Augustus

Ervaren leiding

Prijs: f 32,50 per week en f 4.— verplicht
zakgeld (o.a. voor bustocht)
Vooruitbetaling van f 10.—

Aanmeldingen „De Ark”
Belvédèrelaan 14 te Nunspeet

ZOMERHUISJE

op het terrein van De Ark te huur,

- volledig ingericht,
- 5 slaapplekken,
- stromend water,
- electrisch licht en gas

f 40,— per week, met pension
f 38,50 p. p., kinderen reductie

Vrij na 14 September

Inlichtingen verstrekt De Ark

Gezocht op het platteland voor een alleen-
staande Joodse jongeman, ruim 30 jaar, die
enige leiding behoeft,

**een pension
met algehele verzorging**

à f 180.— per maand.

In deze omgeving moet gelegenheid zijn in
de buitenlucht te werken, bij voorkeur in
de tuinbouw.

Brieven onder No. Juli 3 bur. van dit blad

ALLEENSTAANDE VROUW,

48 j., zou graag met iemand willen
correspond. en event. samen eenv.
vacantie doorbrengen.

Brieven onder No. Juli 1 bur. van dit blad

Indien U een vrouw zoekt,
die warmte en sfeer in Uw leven kan
brengen, laten wij U persoonlijk
mogen vertellen over een vriendin
van ons. Zij is een aantrekkelijke
vrouw van even 50.

Brieven onder No. Juli 2 bur. van dit blad

Testamentaire Beschikking

★

Degenen die het Humanistisch Verbond
willen gedenken bij testamentaire
beschikking, verzoeken wij daartoe
de volgende vorm te kiezen:

‘Ik vermaak aan het Humanistisch Ver-
bond te Utrecht de som van
uit te keren binnen maanden na
mijn overlijden, vrij van alle kosten en
rechten’.

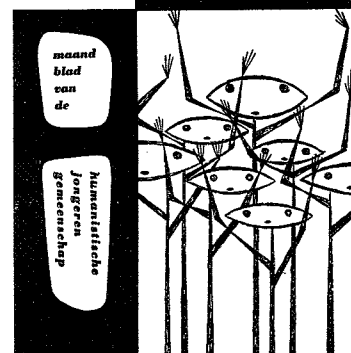
DE ARK

Humanistisch Conferentie-
en Vacantieoord

Pensionprijzen: f 6,— per persoon per dag, bij ver-
blijf van één week of langer: f 5.50 per dag.
Speciale tarieven voor kinderen en groepen
Vraagt inlichtingen!

Belvédèrelaan 14 Nunspeet
Tel. K 3412-2404

LIBERTYN

Wat leeft er onder de jongeren?

maandblad h.j.g.

redactie secr.: n. tuindorplan 64
overveen

abonnement f 2.— per jaar

postgiro 584802 t.n.v. penning-
meester h.j.g. te rotterdam

Adverteer in „Mens en Wereld”

Tarieven op aanvraag — Kleine advertenties: f 1.— per regel

VREDESACTIE

Radicaal Pacifistisch Maandblad

onder redactie van Dr W. J. Jong en
H. Kuysten. Administratie-adres:
Chr. Bennekerslaan 22 D, Rotterdam (O.)
Abonnementsprijs f 3,— per jaar

De kerkelijken zorgen voor hun wezen door
het instandhouden van weeshuizen etc.

Buiten-kerkelijken zorgen voor hun wezen
door zich aan te sluiten bij de

WEEZENKAS

Vereniging op de grondslag van het
beginsel „Opvoeding zonder
geloofsdogma”

Inlichtingen omtrent het lidmaatschap
bij de Secretaris W. DE HAAS,
Adm. de Ruyterweg 234, Amsterdam-W

Het

Information Bulletin

van de

International Humanist and Ethical Union

houdt U regelmatig op de hoogte van het
nieuws van de bij bovengenoemde
organisatie aangesloten humanistische
verenigingen in Amerika, Engeland, België,
Zuid-Afrika, India enz.

Verschijnt elke drie maanden in de Engelse taal

Abonnement: f 3.— per jaar

Centraal Bureau Humanistisch Verbond,
Bleyenburgerstraat 1, Utrecht
Tel. 10163 Giro: 304960

CREMATIE

Het lidmaatschap der Vereniging voor Facultatieve Lijkverbranding geeft recht op
toepassing van lage crematie-tarieven. Gezinscontributie minimaal f 3.— p.j.

De Vereniging bemiddelt voor gezinsverzekering op speciale voorwaarden.

Alle gewenste inlichtingen:

Hoofdkantoor Riouwstr. 186, Tel. 554797, 's-Gravenhage